

דו"ח בנק ישראל לשנת 2021

מרץ 2022

פרופ' אמיר ירון

על מה נדבר

✓ תמונת המצב הכלכלית

✓ ההייטק

✓ האינפלציה

✓ יוקר המחיה

✓ המדיניות הפיסקלית

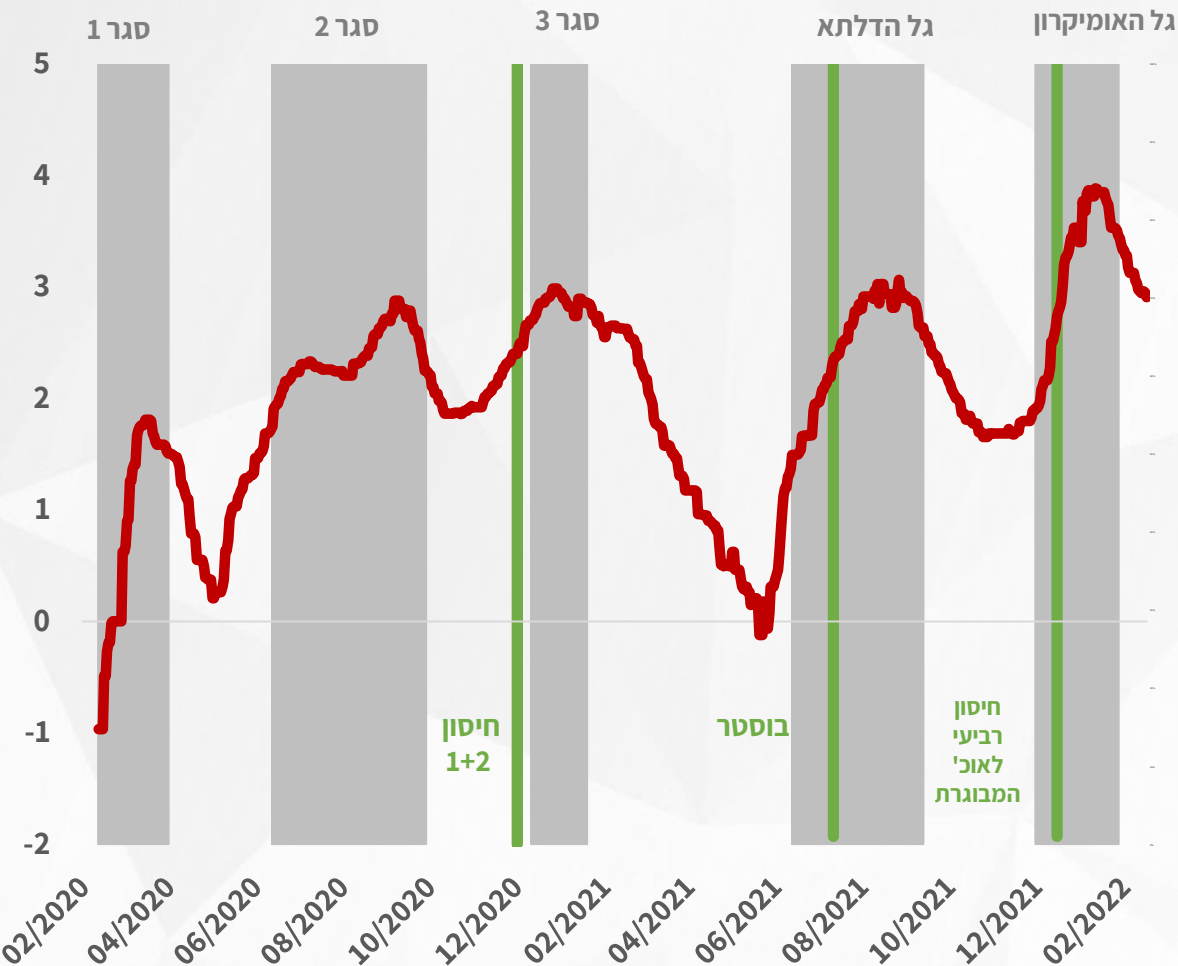
עיקרי הדברים

- שנת 2021 התאפיינה בהתאוששות מרשימה (8.2%), כאשר היצוא, בפרט של שירותי ההיי-טק, גדל בקצב מהיר.
- האינפלציה בשנת 2021 הייתה 2.8%, מעט מתחת ליעד העליון. כיום, האינפלציה עומדת על 3.5%. שיעור זה הוא הגבוה ביותר בעשור האחרון, אולם נמוך במידה משמעותית בהשוואה למדינות ה-OECD.
- יוקר המחיה בישראל גבוה, יש לכך מספר גורמים, ולכן גם מספר פתרונות.
- לאחר הרחבה פיסקלית משמעותית ב-2020, ב-2021 צומצמה ההרחבה, והגירעון ויחס החוב לתוצר ירדו.
- כדי לייצר צמיחה על הממשלה להשקיע בתשתיות וחינוך; הכללים הפיסקליים כפי שהם היום מקשים על כך.

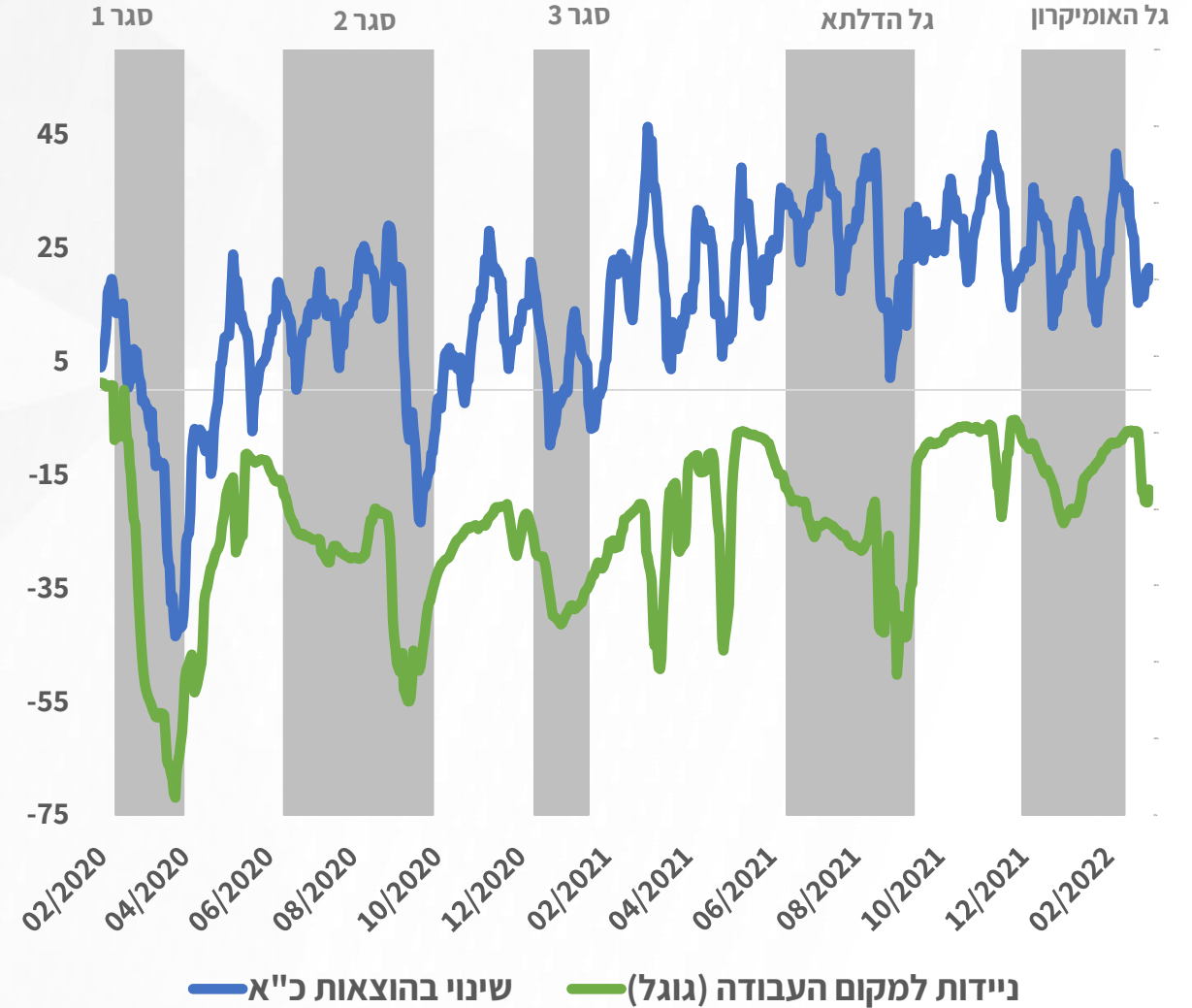

לתחלואה הייתה השפעה ישירה על הכלכלה; ההתחסנות הרחבה מאפשרת קיום שיגרה לצד המגיפה

מקרים חדשים למיליון איש (לוג)

ניידות והוצאות כ"א

תמונת המצב הכלכלית

המגפה גרמה לנזק ניכר לכלכלה הישראלית, אולם הנתונים העדכניים מעידים על התאוששות משמעותית

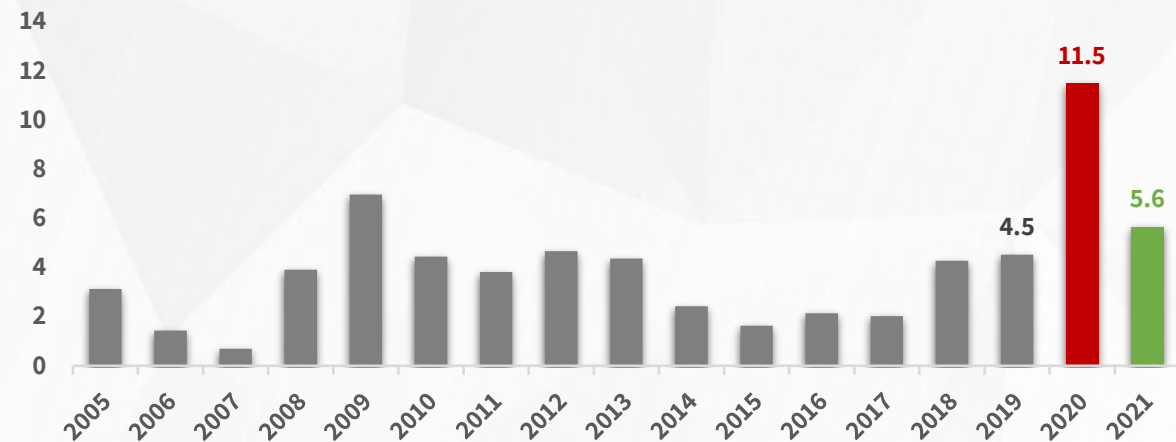
צמיחת התמ"ג בישראל

יחס חוב תוצר

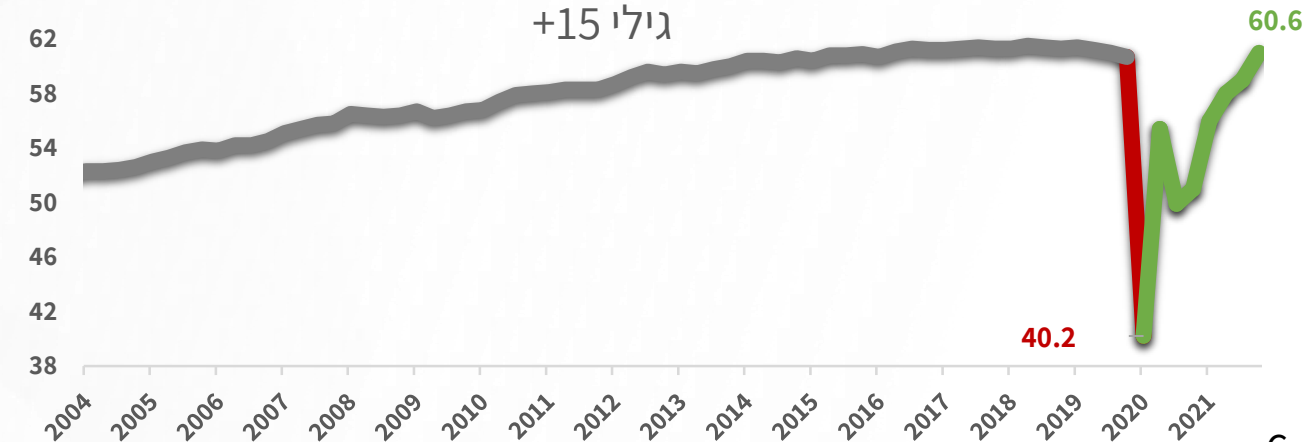

גרעון הממשלה הרחבה כאחוז מהתמ"ג

שיעור התעסוקה

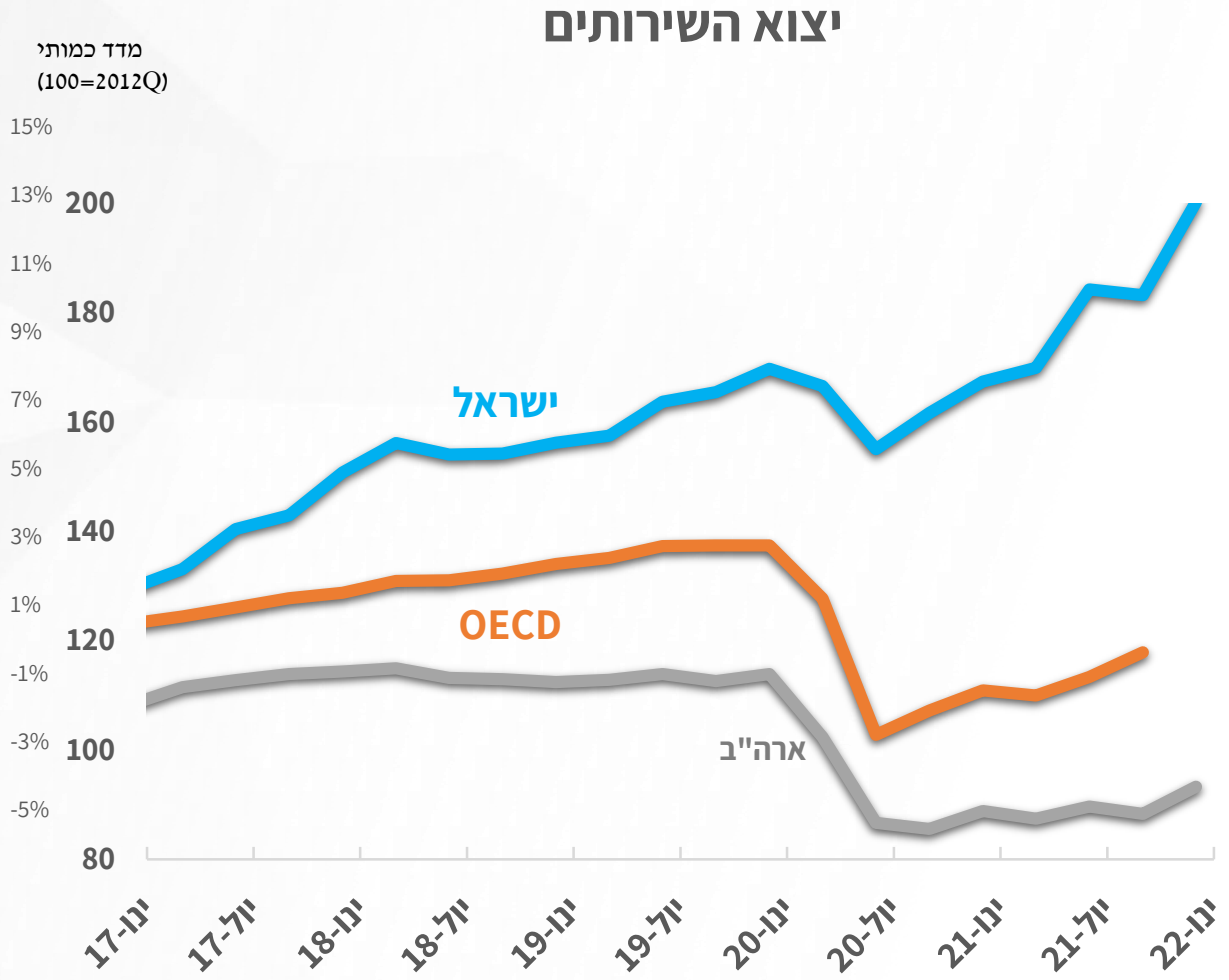
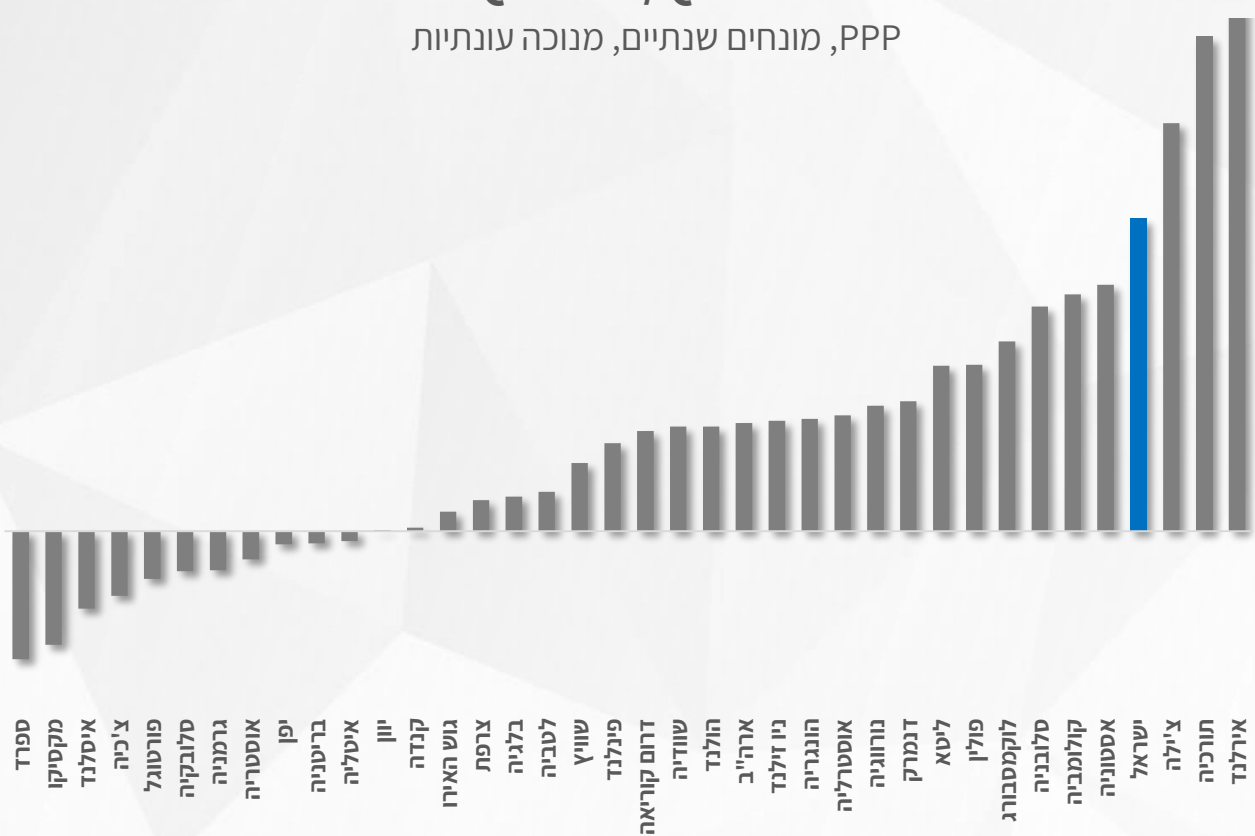
גילי +15

מקורות: הלמ"ס, ועיבודי בנק ישראל

התאוששות המשק הישראלי הייתה מהירה, הפגיעה המצומצמת הייתה בעיקר הודות לייצוא שירותי ההיי-טק

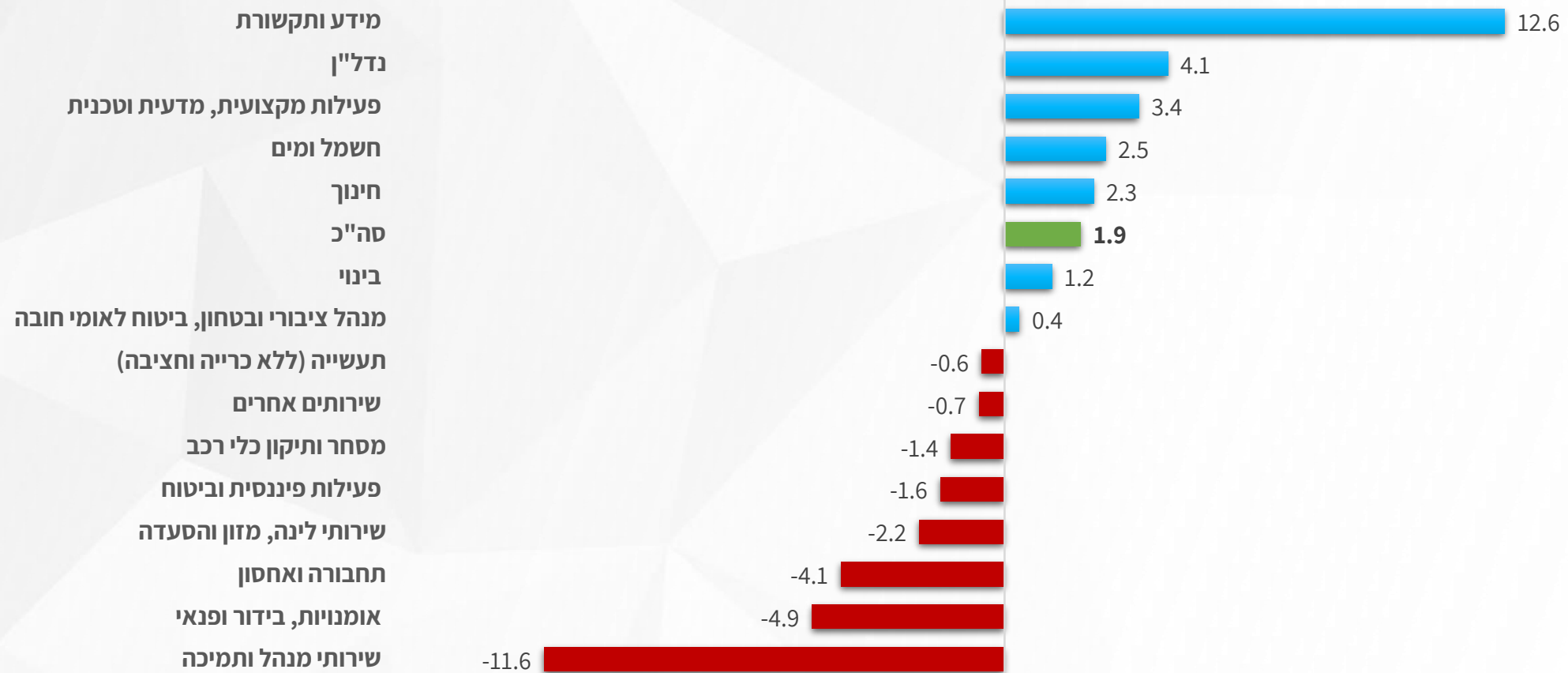
שיעור השינוי בתמ"ג בקרב מדינות ה-OECD:
Q4-2021/Q4-2019
 PPP, מונחים שנתיים, מנוכה עונתיות

מספר המשרות במשק עבר את רמתו ערב המשבר; התרחבות בהייטק ובענפי הבריאות, וצמצום בענפי הקרבה

השינוי (%) במספר המשרות בענפי המשק

אוקטובר - דצמבר 2021 לעומת אוקטובר - דצמבר 2019
מנוכה עונתיות

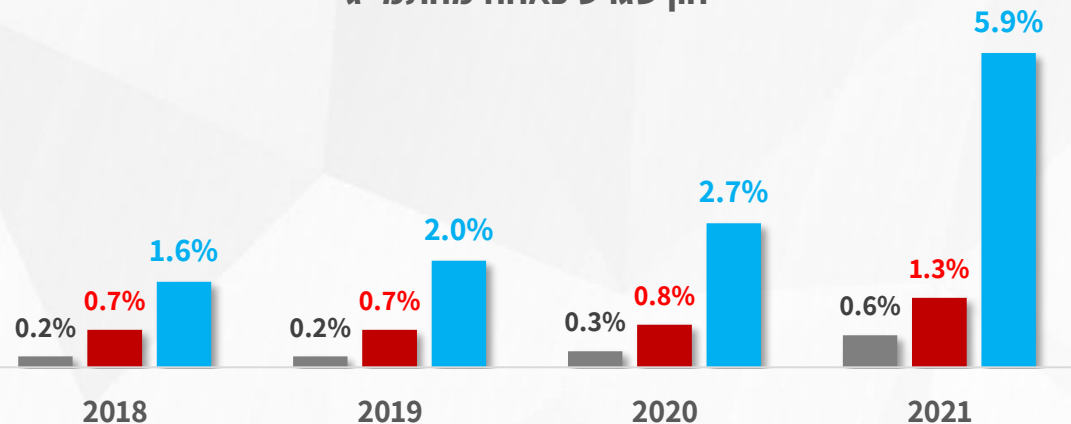
מנוע הצמיחה: מגזר ההייטק

למגזר ההיי-טק השפעה משמעותית על המשק; שיא גיוסים, גם במונחים כפסיים וגם כאחוז מהתמ"ג בהשוואה לעולם

היקף הגיוסים ע"י חברות היי-טק ישראליות
מיליארדי \$

הון שגויס כאחוז מהתמ"ג

■ ישראל ■ ארה"ב ■ האיחוד האירופי

40%
משווי החברות במדד ת"א-35 משויך לחברות הייטק

15%
מהתמ"ג בישראל מיוצר ע"י חברות הייטק

43%
מהיצוא של ישראל מיוחס לחברות הייטק

10%
מהמועסקים בישראל עובדים בהייטק

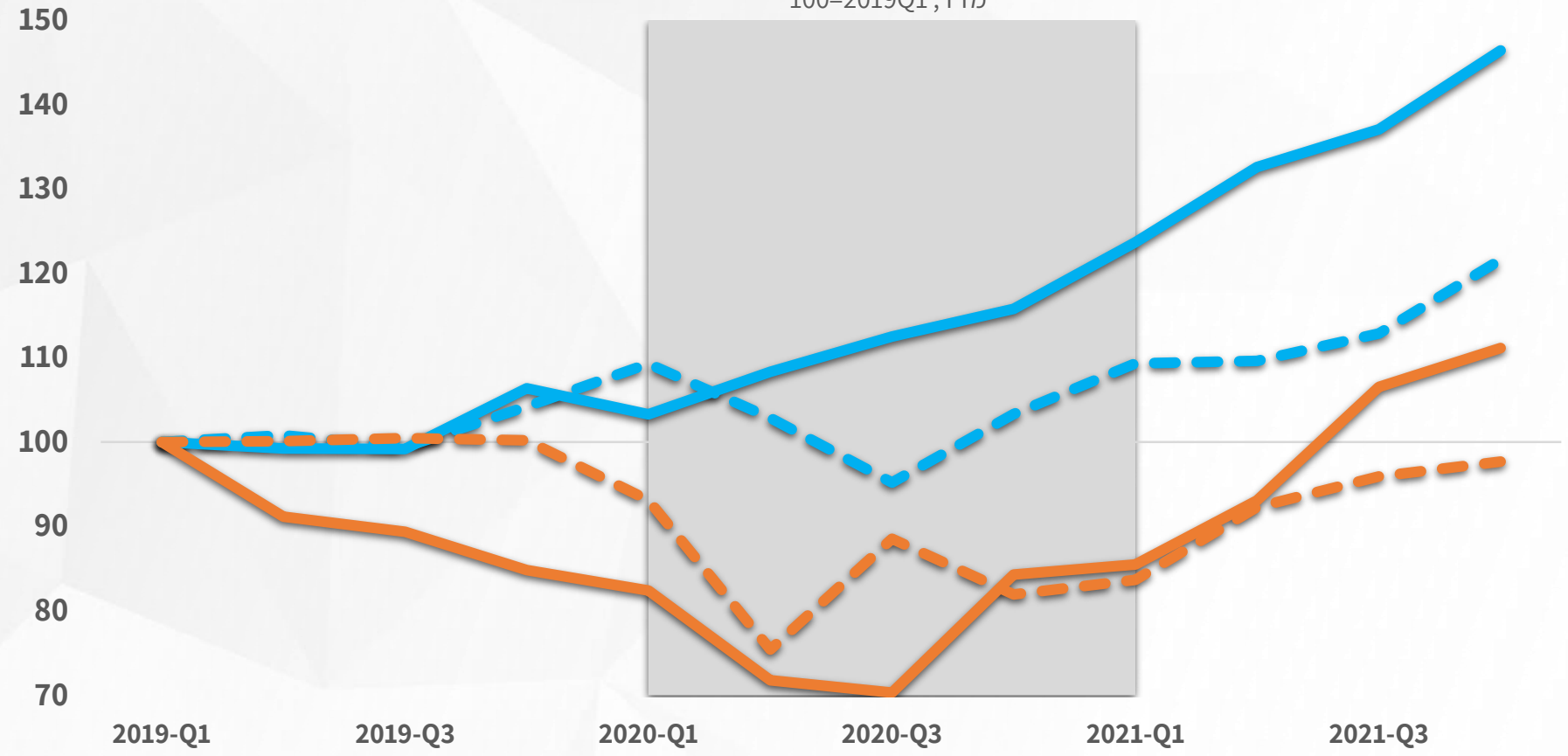
25%
ממס הכנסה משולם ע"י הייטקיסטים

מגזר ההייטק כמעט שאינו נפגע ממשבר הקורונה, הודות לגידול בביקוש למוצריו, וליכולת לעבוד מהבית

התפתחות היצוא ומספר השכירים במגזר ההייטק ומחוץ למגזר ההייטק

מדד, 100=2019Q1

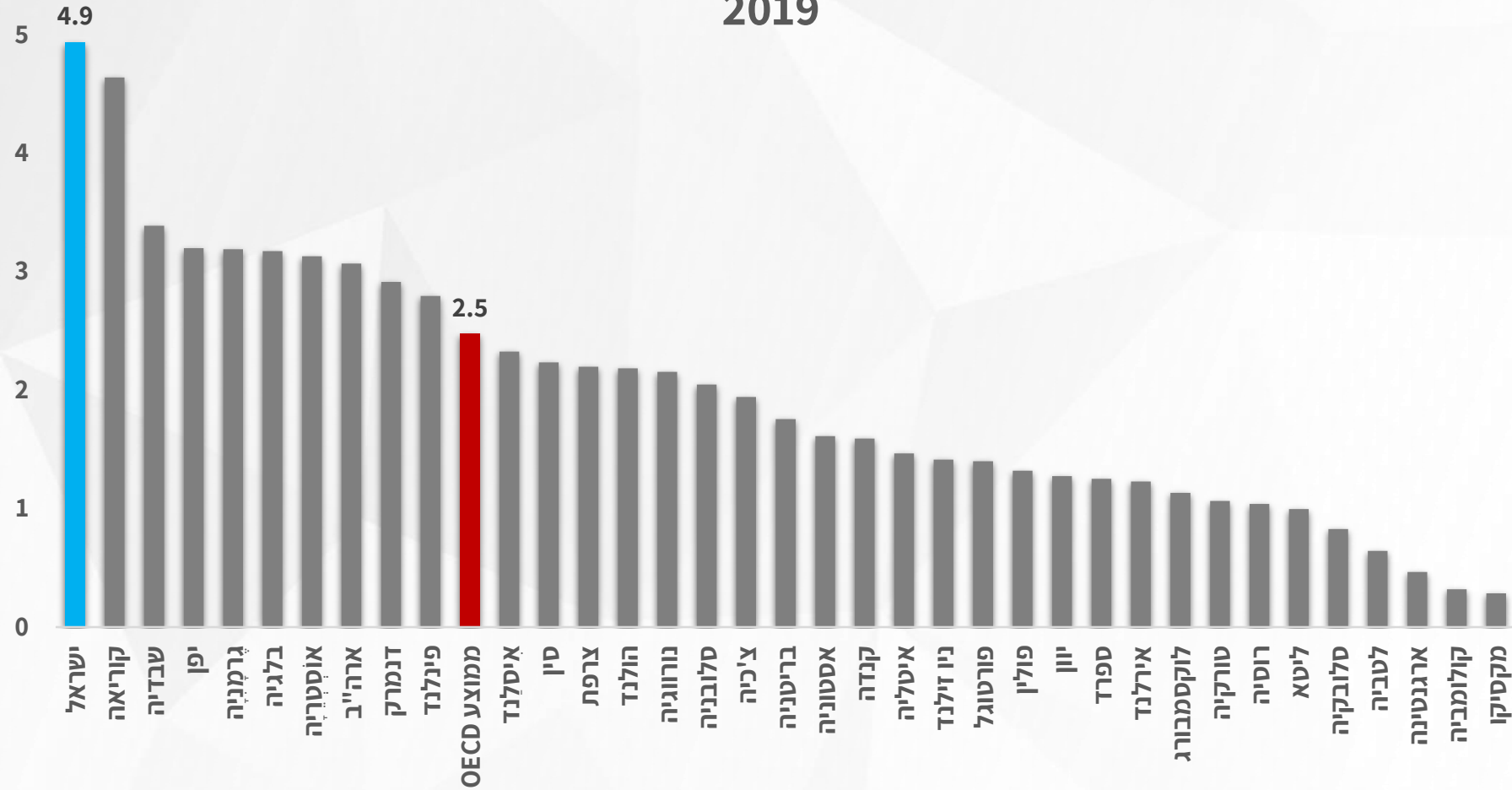
— שכירים בהייטק — סך יצוא ההייטק — סך יצוא לא-הייטק — שכירים במגזר העסקי ללא הייטק

מקורות: הלמ"ס, ועיבודי בנק ישראל. האירור נמצא בדוח בנק ישראל

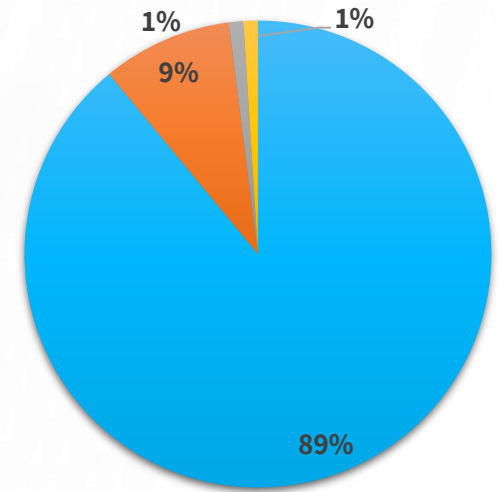
ישראל מאופיינת בהשקעה נרחבת במחקר ופיתוח, המגיעה בעיקר מהמגזר הפרטי

אחוז הוצאה על מחקר ופיתוח מהתמ"ג 2019

התפלגות מקורות ההשקעה במו"פ 2019

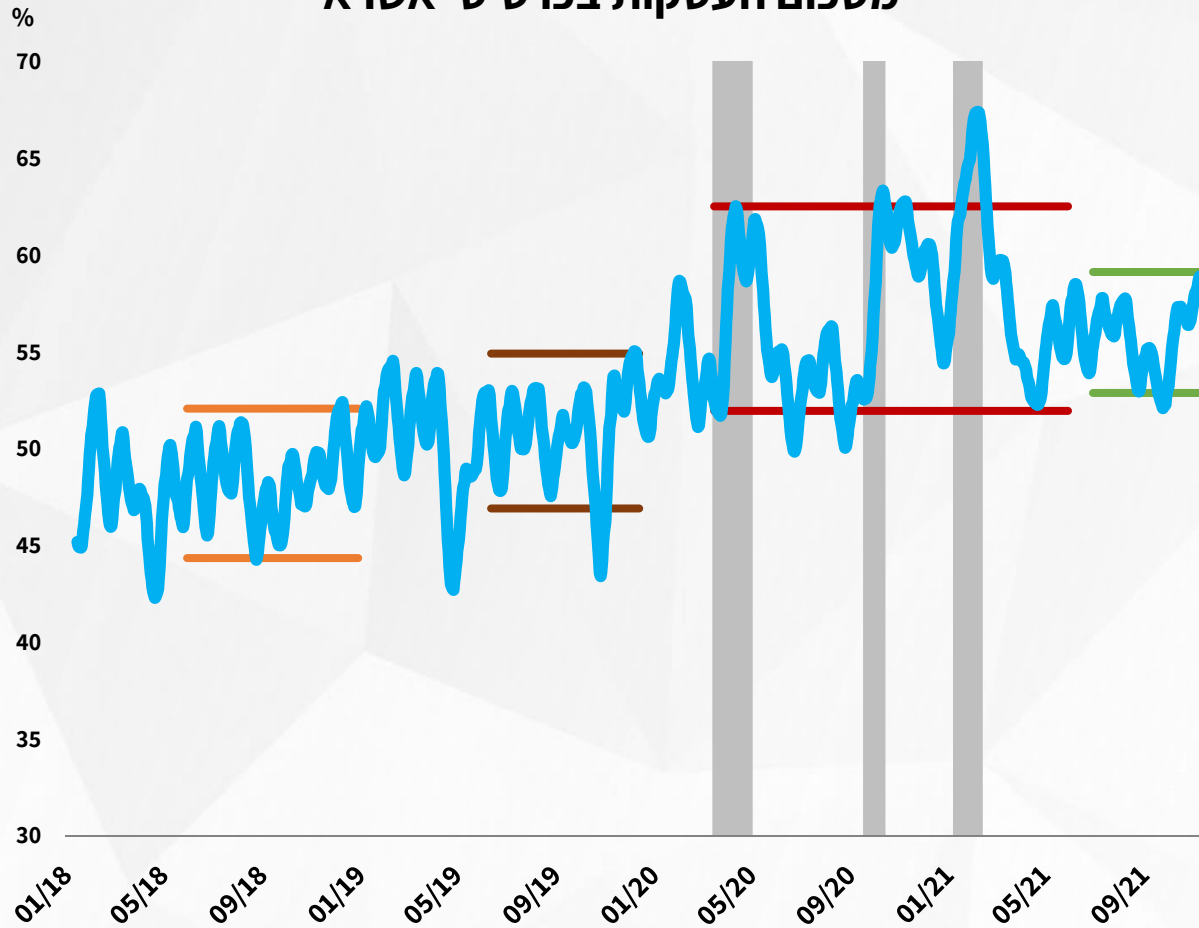

- המגזר העסקי
- מערכת ההשכלה הגבוהה
- המגזר השלישי
- הממשלה

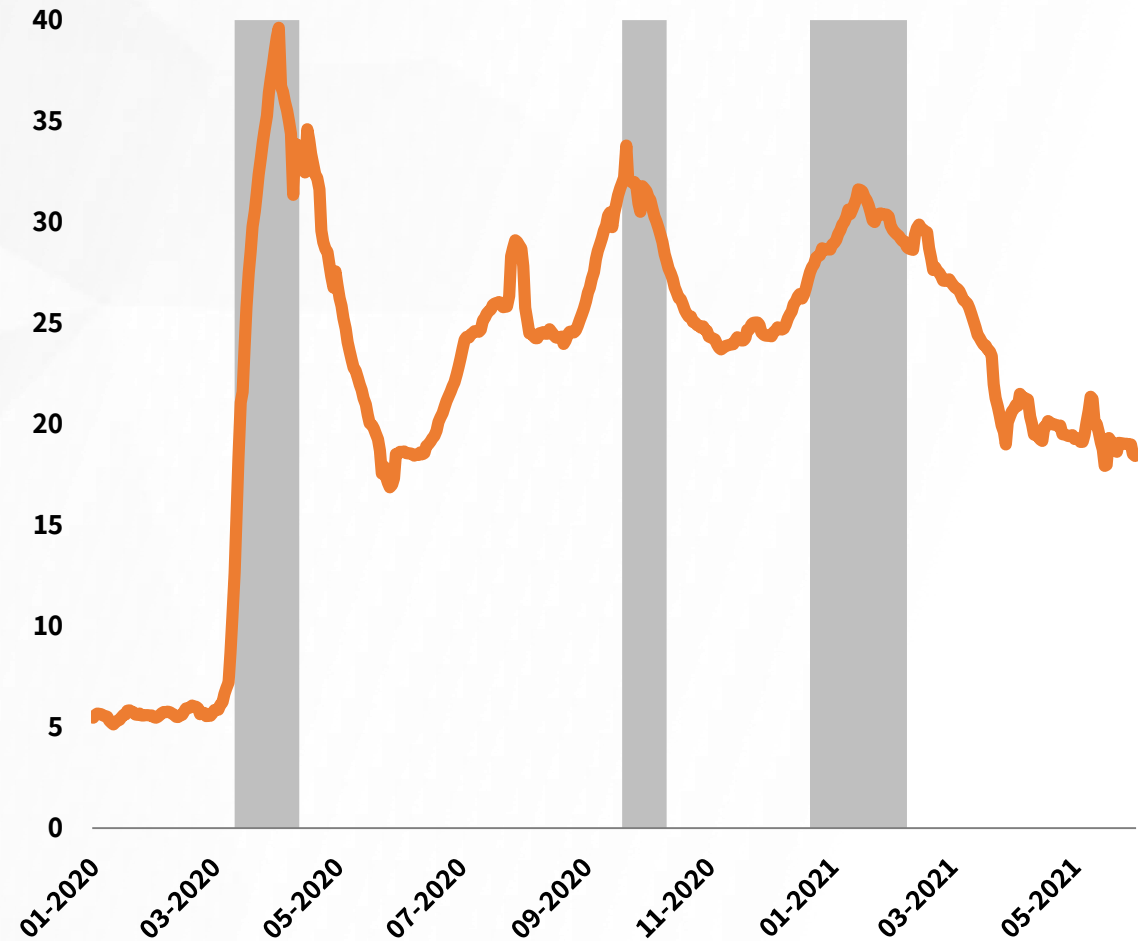
מקורות: רשות החדשנות, OECD ועיבודי בנק ישראל.

"החותם הדיגיטלי" - השימוש בטכנולוגיות מקוונות הואץ במהלך המגפה

סכום העסקות ללא כרטיס אשראי נוכח
מסכום העסקות בכרטיסי אשראי

שיעור הביקורים "מרחוק" מסך הביקורים אצל
רופאי משפחה וילדים

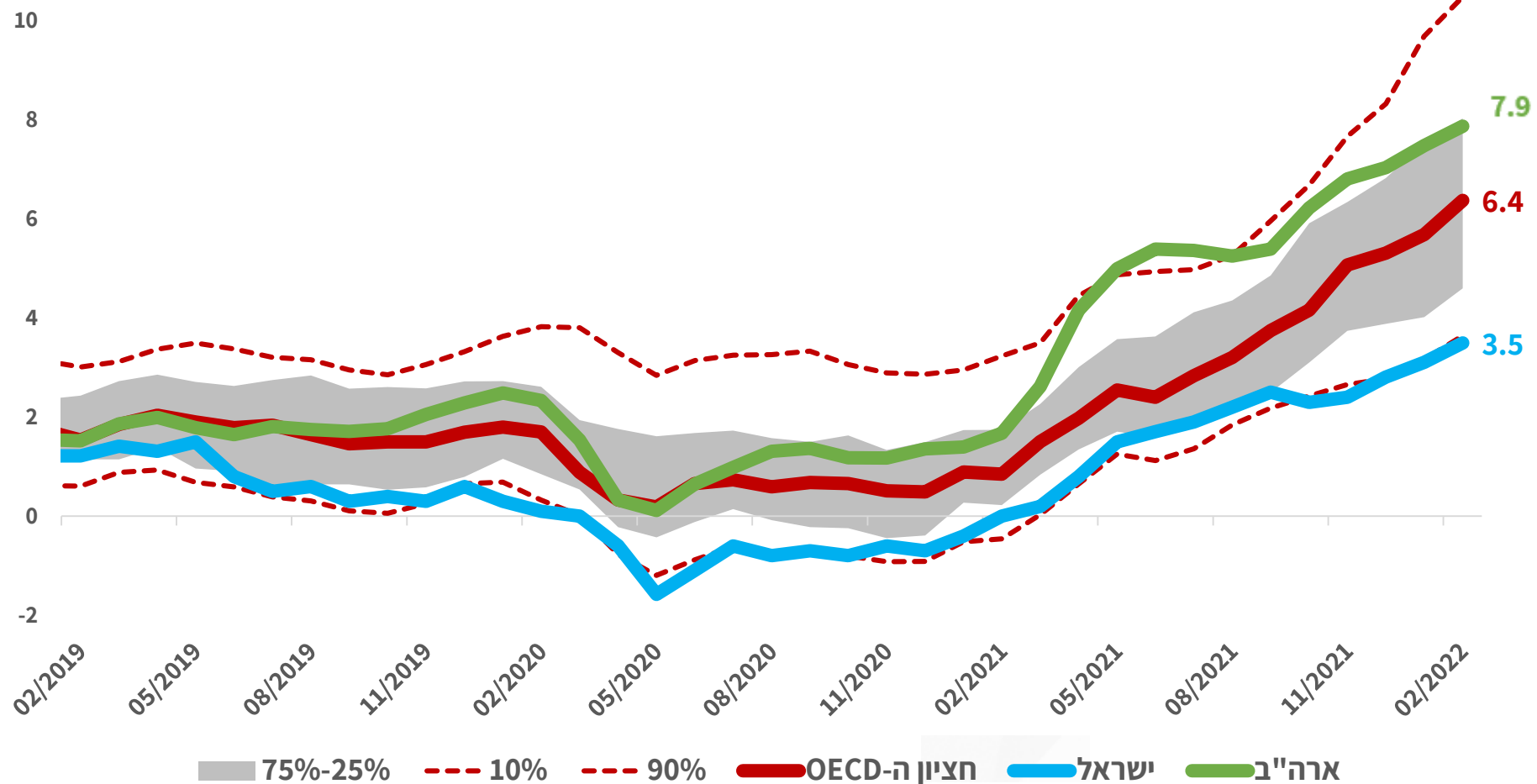
אינפלציה

ויוקר המחיה

אינפלציה

שיעור האינפלציה בישראל הוא בין הנמוכים במדינות ה-OECD

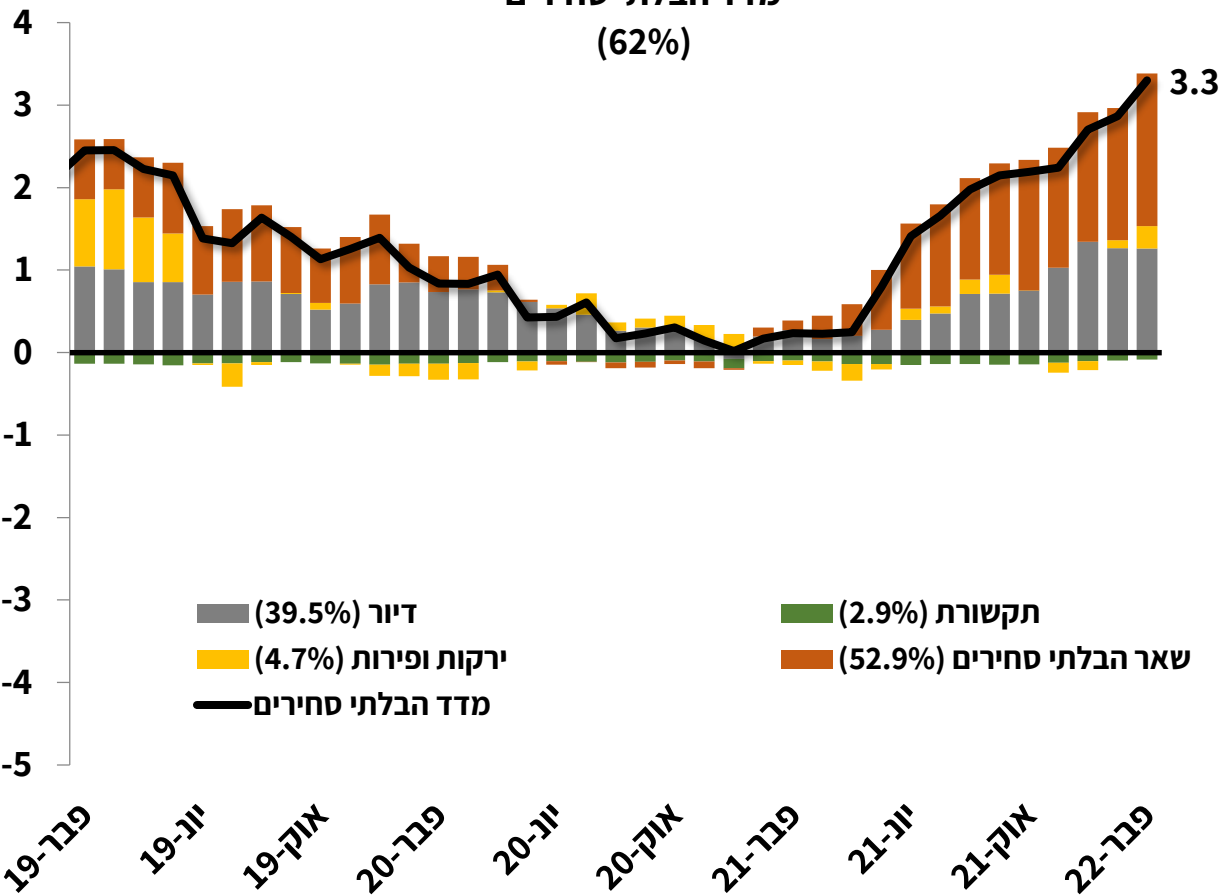
שיעור האינפלציה בישראל ומדינות ה-OECD

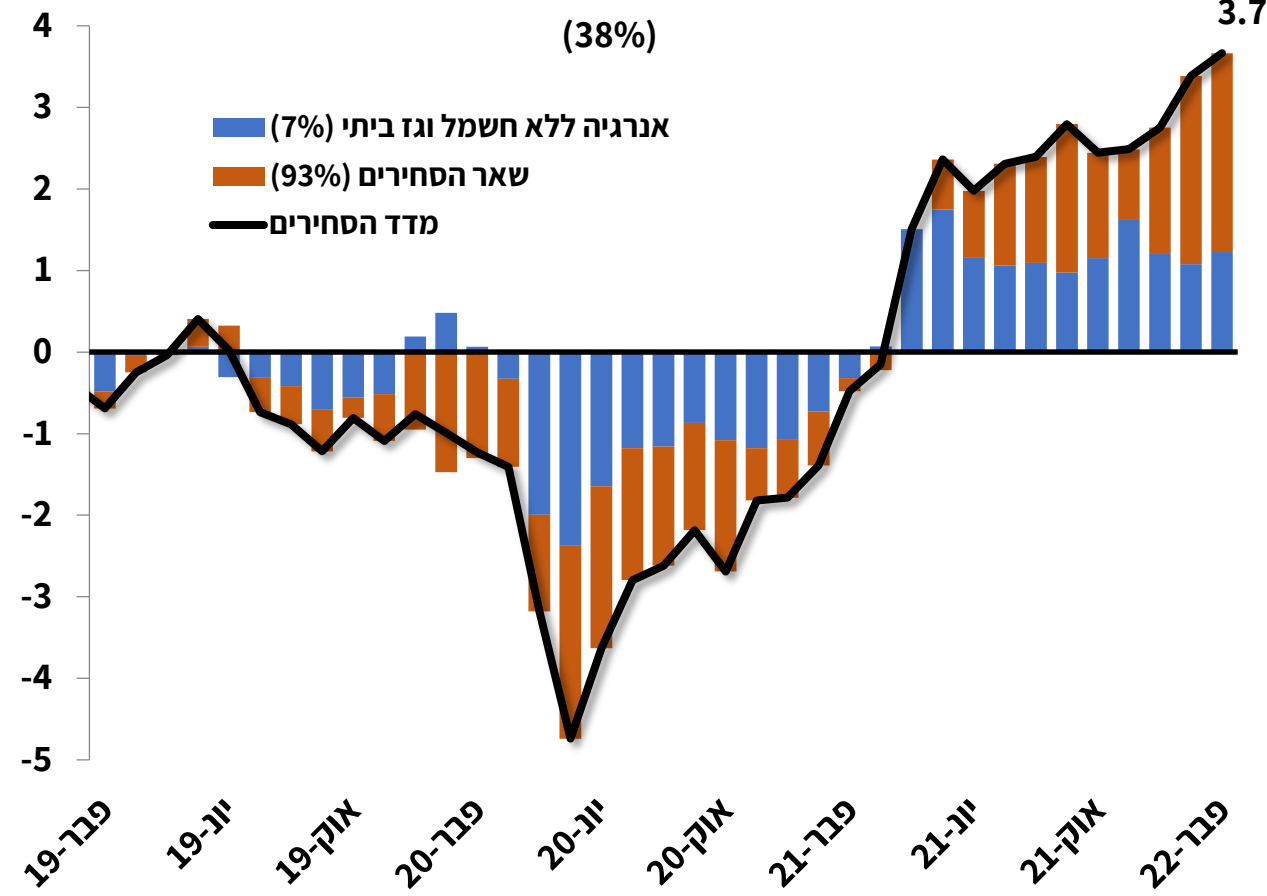
האינפלציה מושפעת הן ממחירי המוצרים הסחירים, והן ממחירי המוצרים שאינם סחירים

התרומה של רכיבים עיקריים במדד לאינפלציה השנתית של המוצרים הסחירים ושל המוצרים הלא סחירים

מדד הבלתי סחירים
(62%)

מדד הסחירים
(38%)

יוקר המחיה

הסבר על המדד

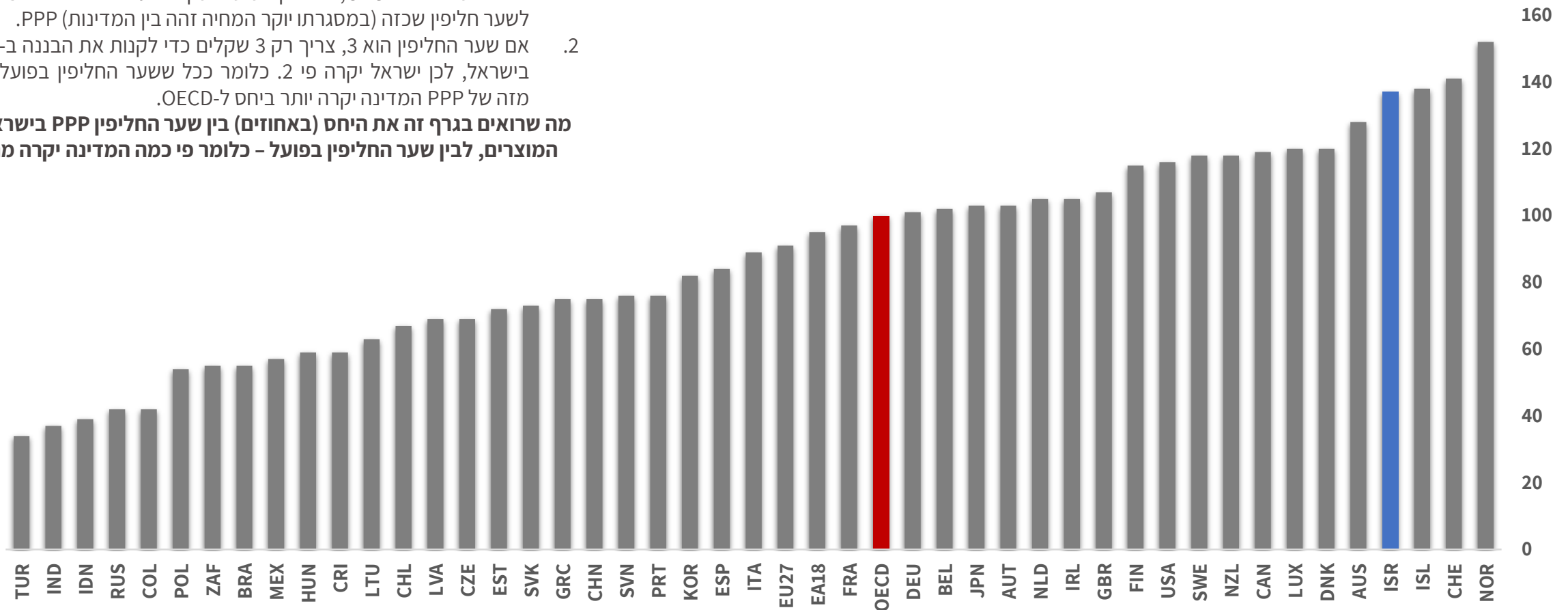
נניח שבגובה עולה בישראל 6 שקלים ו OECD- דולר אחד:

1. אם שער חליפין הוא 6 שקלים אל מול ממוצע המטבעות ב-OECD – יוקר המחיה זהה בישראל וב-OECD, כי צריך שישה שקלים עבור בגנה בכל מדינה. נקרא לשער חליפין שכזה (במסגרתו יוקר המחיה זהה בין המדינות) PPP.
2. אם שער החליפין הוא 3, צריך רק 3 שקלים כדי לקנות את הבגנה ב-OECD, ו-6 בישראל, לכן ישראל יקרה פי 2. כלומר ככל ששער החליפין בפועל נמוך יותר מזה של PPP המדינה יקרה יותר ביחס ל-OECD.

מה שרואים בגרף זה את היחס (באחוזים) בין שער החליפין PPP בישראל של סל המוצרים, לבין שער החליפין בפועל – כלומר פי כמה המדינה יקרה מה OECD

מדדי רמת מחירים

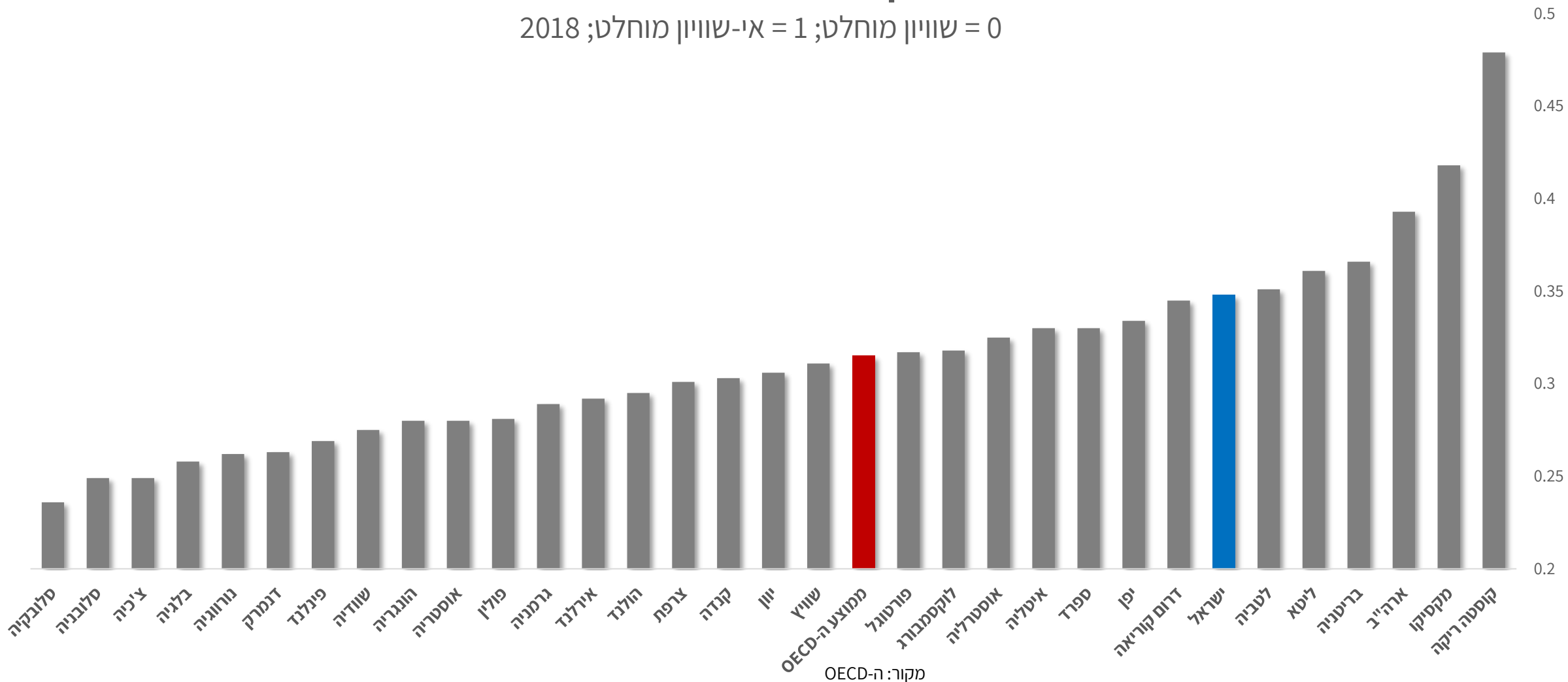
OECD=100, 2021

אי השוויון בישראל גבוה מהמוצע ב-OECD

אי-שוויון בהכנסה פנויה – מדד ג'יני

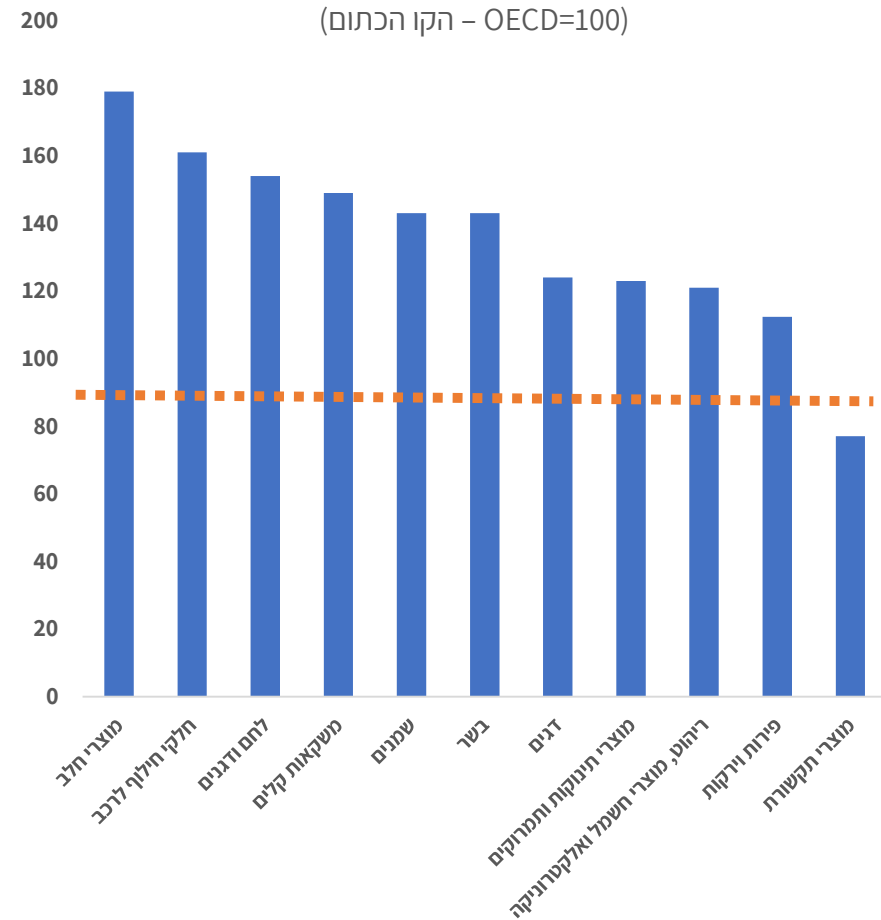
0 = שוויון מוחלט; 1 = אי-שוויון מוחלט; 2018

יוקר המחיה בישראל נובע ממספר גורמים עיקריים לכל תחום הבעיות שלו

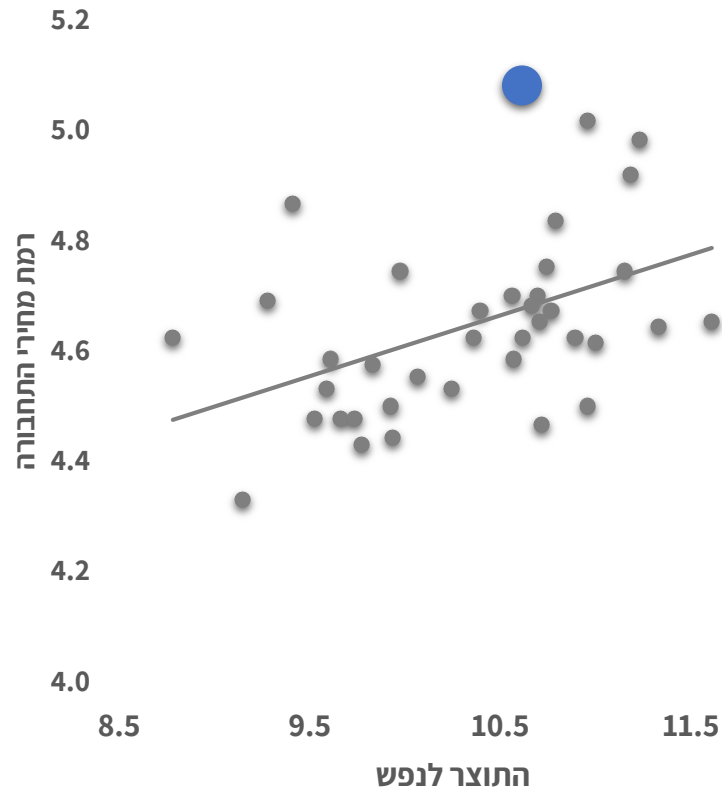
מוצרי צריכה

מחירי מוצרי הצריכה בהשוואה בינלאומית (OECD=100 - הקו הכתום)

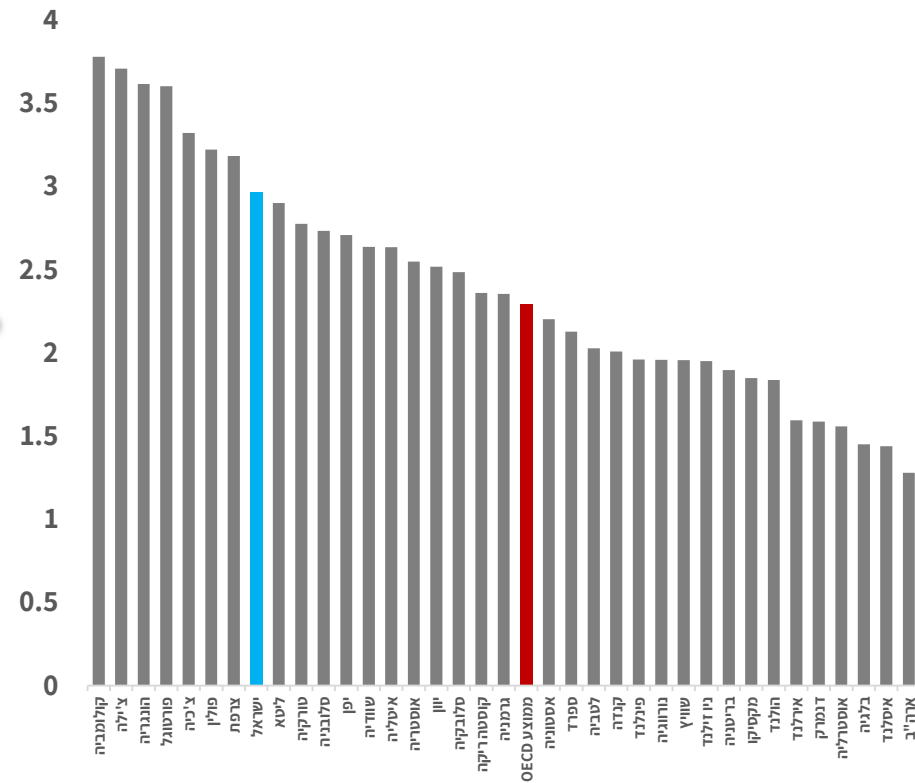
תחבורה

רמת מחירי התחבורה ביחס לתוצר לנפש

דיר

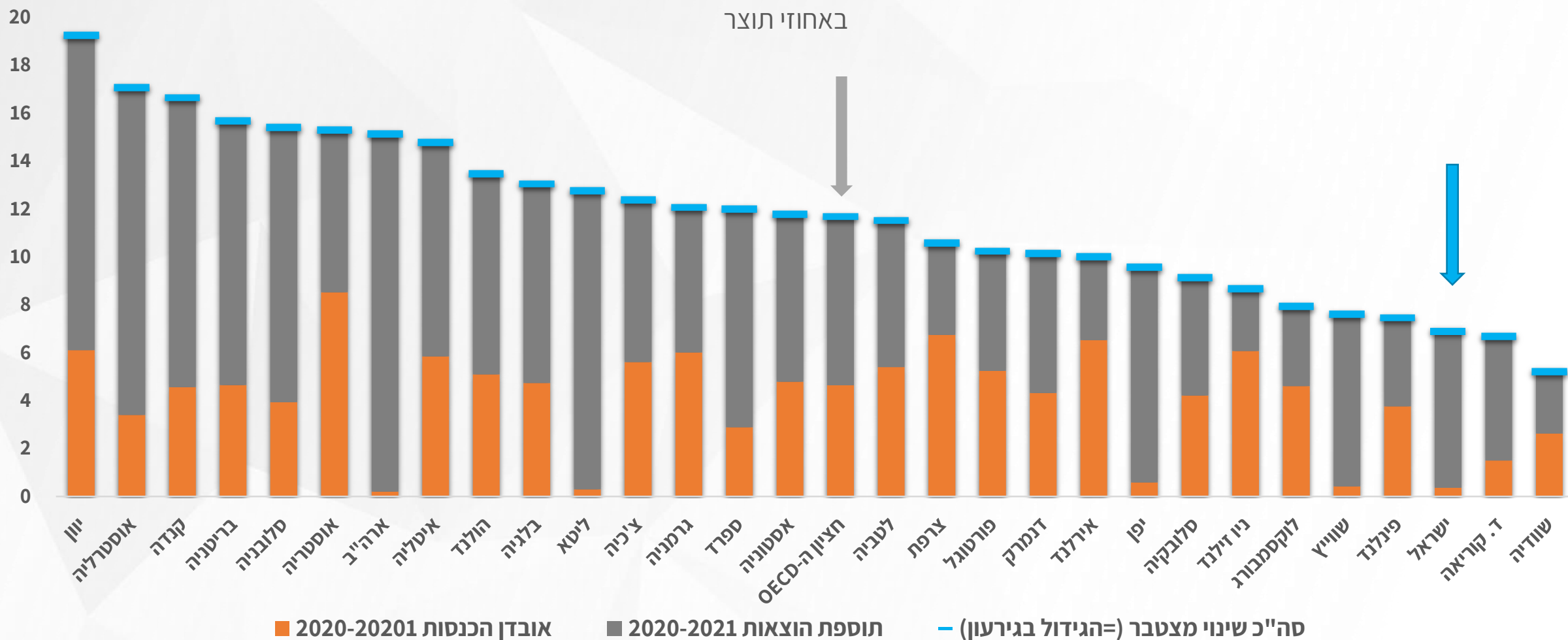
מספר משכורות (נטו) הנדרשות עבור רכישת מ"ר בדירה במרכז העיר

מדיניות פיסקלית

הרחבת ההוצאות בישראל להתמודדות עם המשבר הייתה דומה לזה במדינות ה-OECD, אובדן ההכנסות נמוך יותר בצורה משמעותית

תוספת ההוצאות ואובדן ההכנסות המצטברים בשנים 2020 – 2021

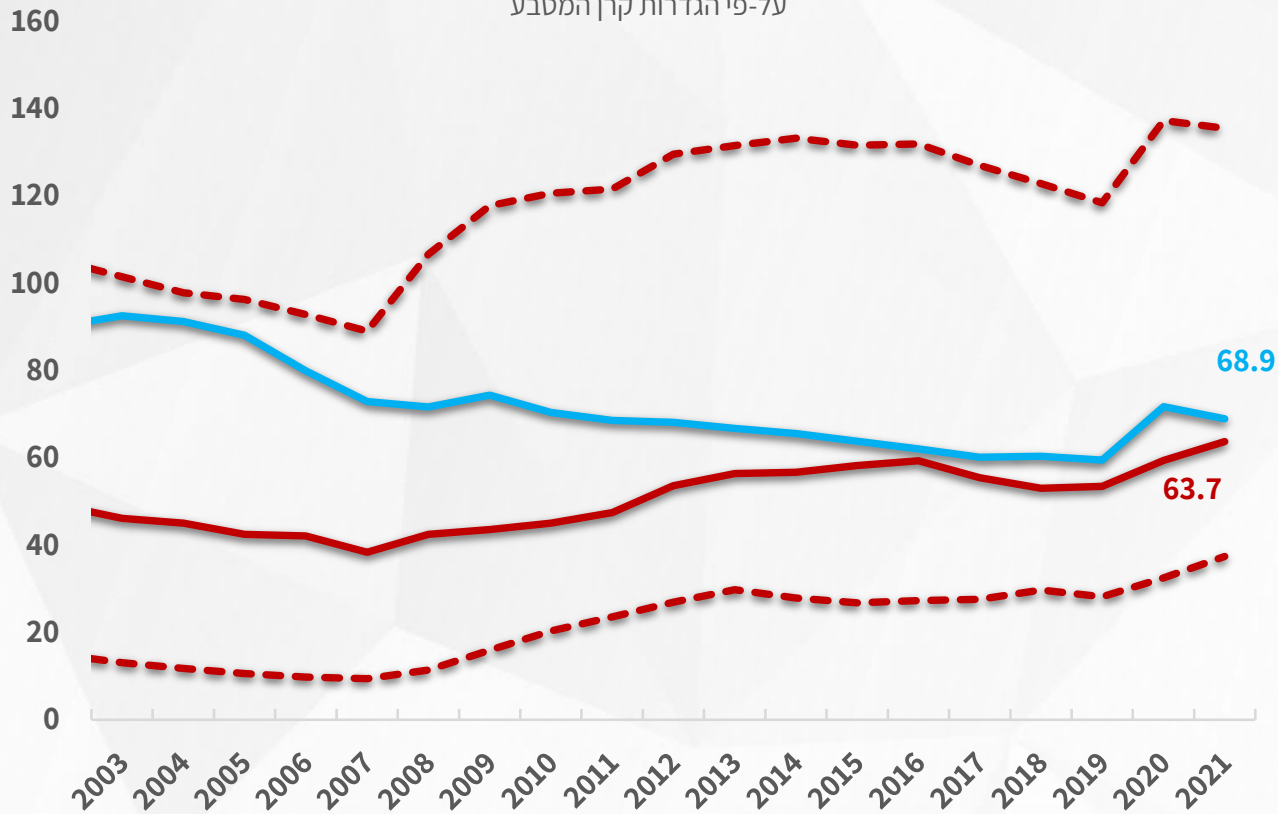
התוספת להוצאות (ללא ריבית) וכן אובדן ההכנסות מחושבים על פי הסטייה שלהן משיעורן בתוצר בשנת 2019, במונחי תוצר פוטנציאלי.

לאחר מספר שנים בהן הגירעון בישראל היה גבוה יותר מבמדינות ה-OECD, הוא כעת נמוך יותר; יחס החוב לתוצר דומה

אחוזי תוצר

החוב הציבורי (ברוטו)

על-פי הגדרות קרן המטבע

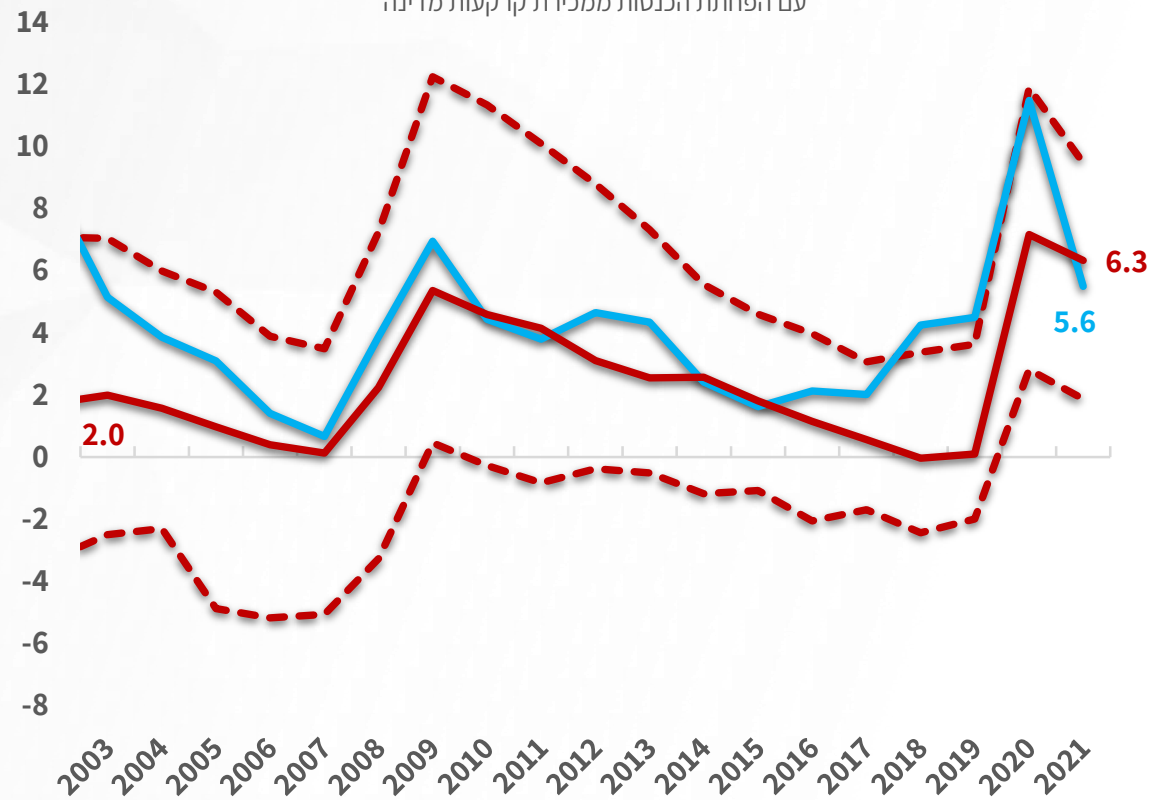
— Israel

— OECD Average

אחוזי תוצר

הגירעון של הממשלה הרחבה

עם הפחתת הכנסות ממכירת קרקעות מדינה

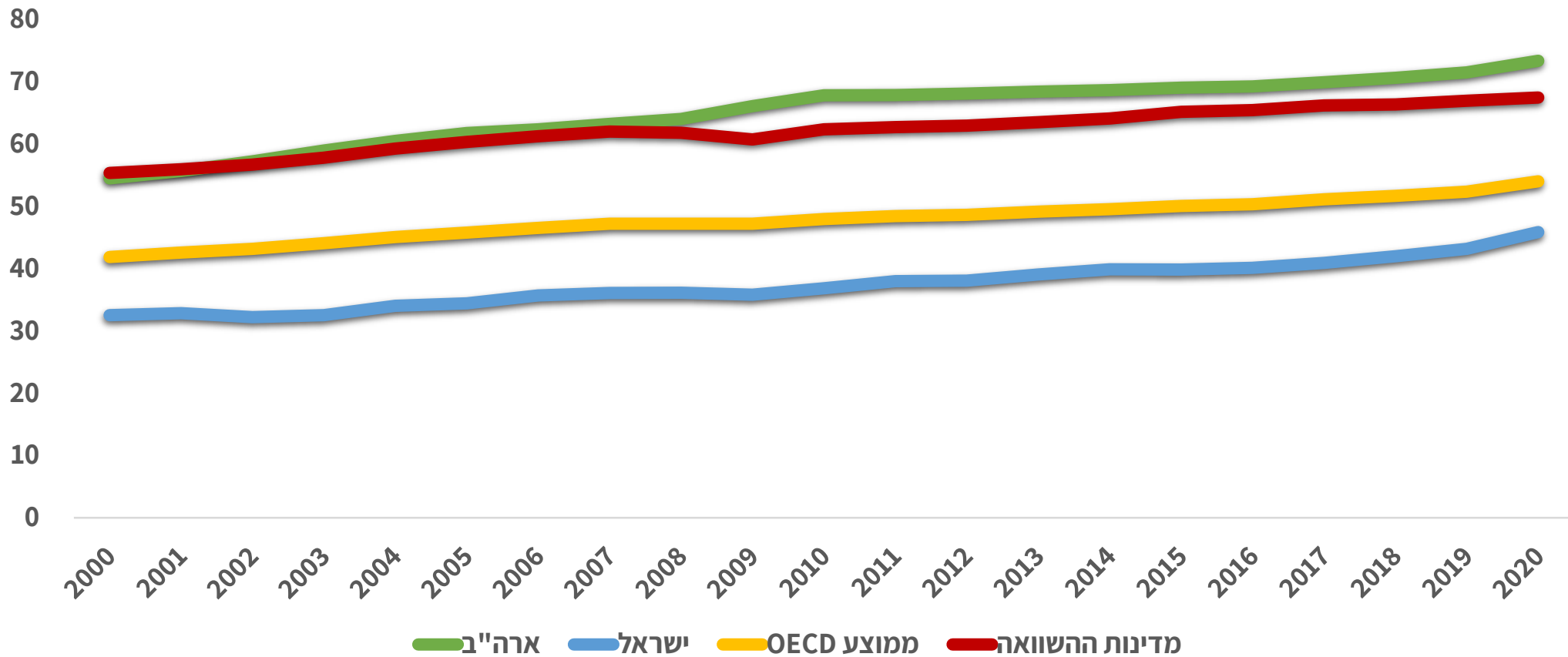

--- אחוזון 90

--- אחוזון 10

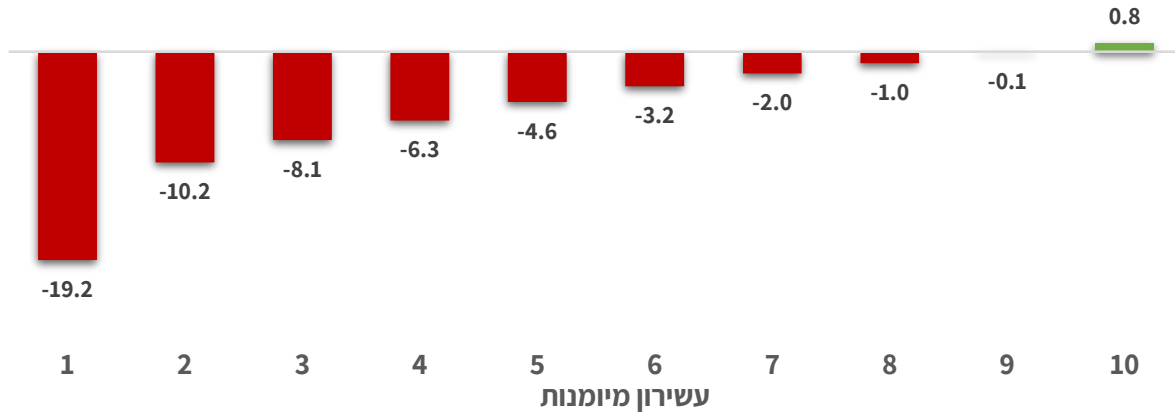
פריון העבודה: התוצר לשעת עבודה

דולרים, מחירים קבועים, PPP

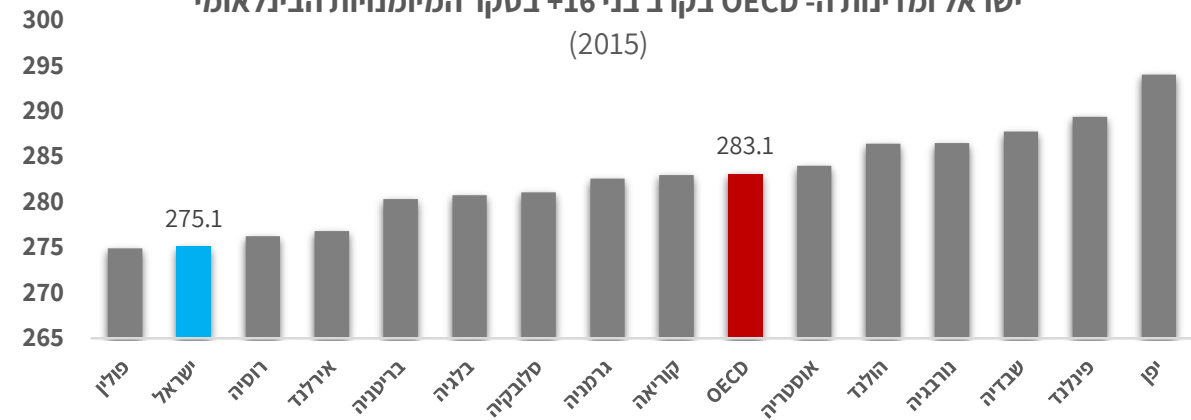

גורמים עיקריים: הון אנושי נמוך, השקעות והון פיזי נמוכים

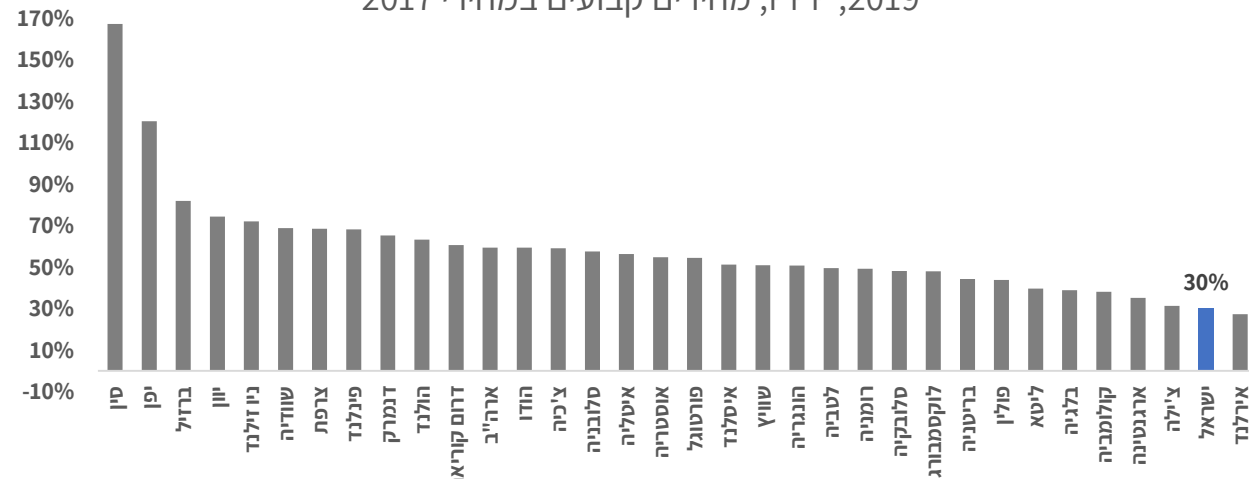
פער המיומנויות בין ישראל למדינות ה-OECD
לפי עשירוני מיומנויות, 2015

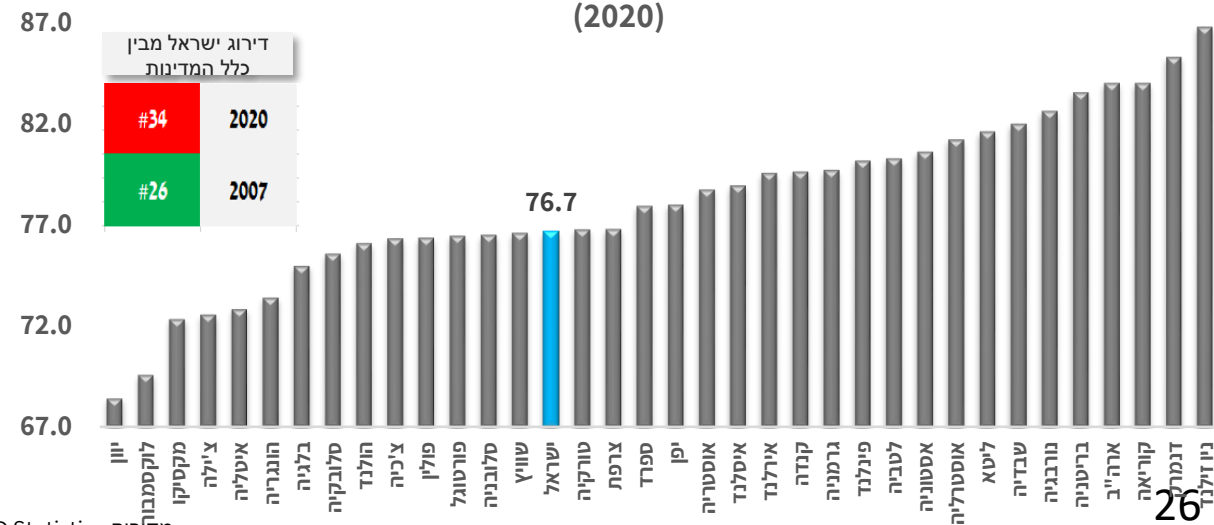
ישראל ומדינות ה-OECD בקרב בני 16+ בסקר המיומנויות הבינלאומי
(2015)

מלאי ההון הציבורי, באחוזי תוצר
PPP, 2019, מחירים קבועים במחירי 2017

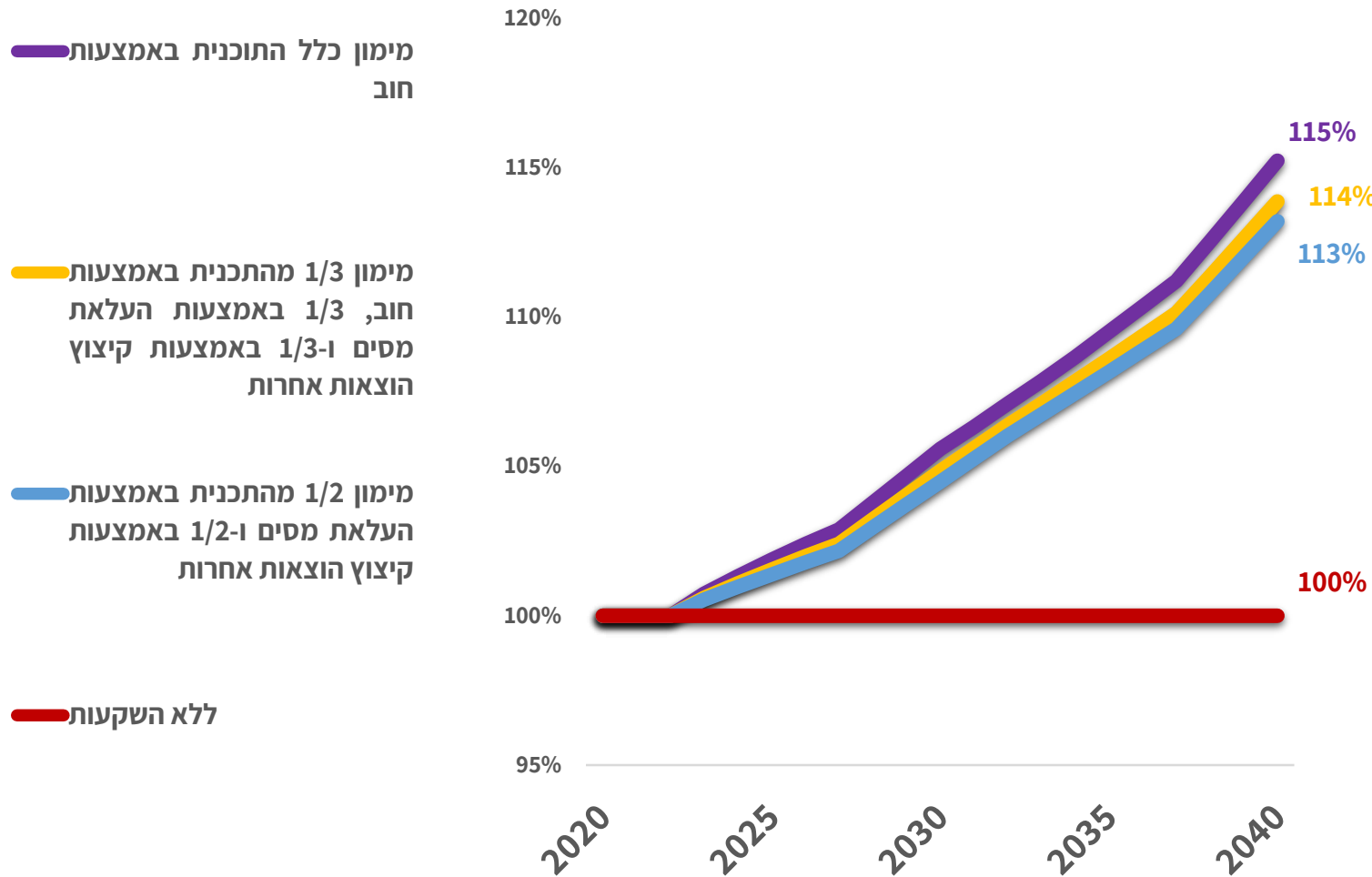
ניקוד כולל (0-100) למדינות ה-OECD במדד Doing Business
(2020)

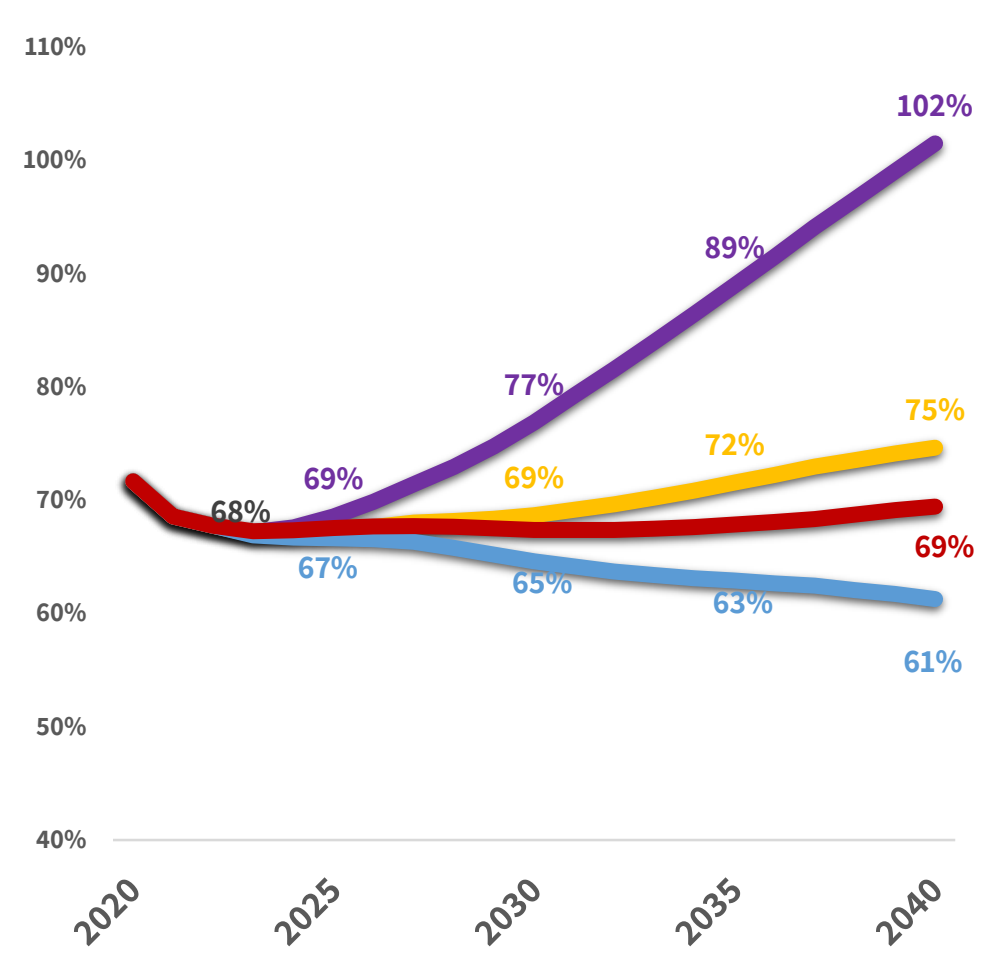

מניתוח של בנק ישראל עולה כי באמצעות תכנית השקעות ממוקדת, ניתן להגדיל את רמת התוצר בכ-15% ב-20 השנים הבאות; תכנית ההשקעות תחייב התאמות פיסקליות בטווח הבינוני

תוצר הריאלי ביחס לתוצר בתרחיש ללא השקעות

יחס החוב לתוצר בכל תרחיש השקעות

הכללים הפיסקליים

החלפת הכללים הפיסקליים ביעד גירעון מבני

- ❖ פער הפיריון מהמדינות המפותחות אינו נסגר; כדי לייצר צמיחה משמעותית יש להשקיע בתשתיות, הון אנושי והון פיזי.
- ❖ הכללים הפיסקליים כפי שהם, לא מהווים עוגן אפקטיבי למדיניות הפיסקלית: כלל ההוצאה ויעד הגירעון משתנים בצורה תכופה ואד-הוקית כמעט בכל שנה מאז היווסדם.
- ❖ הפתרון: החלפת שני הכללים הנוכחיים ביעד גירעון מבני.
- ❖ גירעון מבני: שיעור הגירעון השוטף ממנו מנכים את השפעות מחזור העסקים והכנסות והוצאות חד-פעמיות. היעד צריך להיגזר מיעדים לביצועים של הממשלה והמשק המתבטאים בתוכניות עבודה, ומיעדי יחס חוב-תוצר.
- ❖ כלי זה מקובל במדינות מפותחות לאפיון המדיניות הפיסקלית ומצבו הפיסקלי הבסיסי של המשק.

- ❖ גורם נוסף שמקשה על קידום ההשקעות הציבוריות הוא החשש שהגדלת מסגרת ההוצאה תנוצל להגדלת ההוצאה השוטפת באופן שאינו תורם לצמיחת המשק בטווח הארוך, בשל המשקל הגבוה יותר המיוחס לתוצאות קצרות טווח.
- דרך התמודדות אפשרית היא להחריג השקעות מהכללים הפיסקליים – מאפיין המכונה "כלל הזהב" Golden Rule.
- במקביל, יש לשקול את אימוץ המלצת קרן המטבע להקמה של מוסד עצמאי, כגון מועצה פיסקלית, אשר יוכל לקבוע אילו מבין ההשקעות שהממשלה מציעה מתאימות להחרגה.
- ❖ נוכח הפערים במלאי התשתיות בישראל חשוב שהממשלה תדון, לקראת התקציב הקרוב, במסגרת המתאימה ותגדיר את הכללים שמאזנים בין היעדים השונים ומבטיחים אופק תכנוני מספיק למיזמי תשתיות אשר יאפשרו את צמצום פערי הפריון בין ישראל למדינות המפותחות.

תודה רבה

העלאות ריבית אירעו במדינות בהן האינפלציה חרגה מיעדה בצורה מובהקת

האינפלציה בפועל, יעדה והשינוי בריבית הבנק המרכזי בישראל ובמדינות מפותחות: (בסגול - מדינות שהכריזו על TAPERING)

